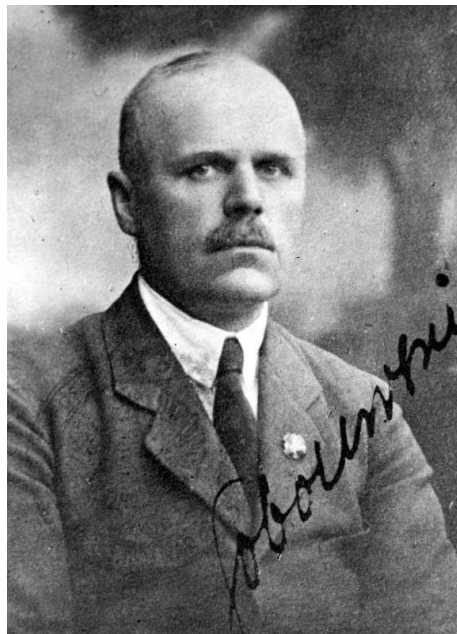

Z HISTORII PROKURATURY

Bronisław Paweł Sobolewski
Minister Sprawiedliwości i Prokurator Naczelny
w okresach:

od 2 września 1919 r. do 9 grudnia 1919 r.,
od 19 września 1921 r. do 5 marca 1922 r.
i od 10 marca 1922 r. do 6 czerwca 1922 r.

Fotografia portretowa Bronisława Sobolewskiego.

Źródło: https://www.ipsb.nina.gov.pl/userfiles/image/articles/scaled_56c3047b1b67fnac%201%20-%20org.jpg.

Bronisław Sobolewski, syn Bronisława i Jadwigi z Dowiattów, urodził się 25 czerwca 1870 r. we wsi Jatwież nad Niemnem (wówczas w powie-

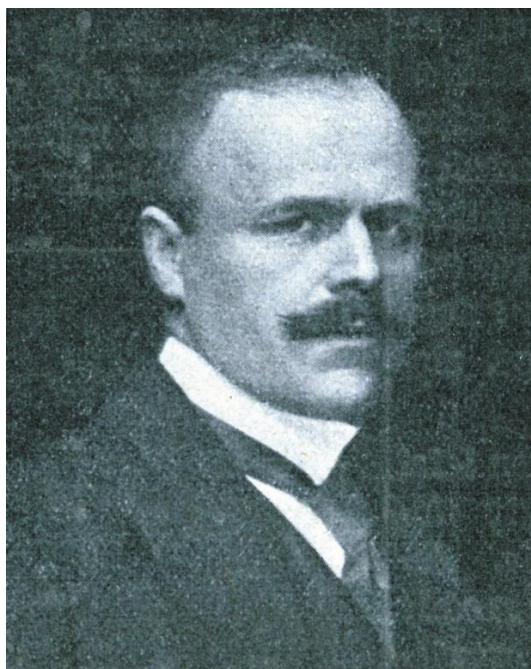
cie augustowskim, obecnie w obwodzie grodzieńskim na Białorusi). Z małżeństwa z Anielą z Rudowskich miał córkę i syna Jerzego, urodzonego w 1913 r., który poszedł w ślady ojca i po zdobyciu wykształcenia prawniczego, pracował jako sędzia w Sądzie Okręgowym w Warszawie.

Naukę w gimnazjum w Suwałkach Bronisław Sobolewski ukończył w 1890 r. Studia prawnicze na Wydziale Prawa Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego rozpoczął w 1891 r., a ukończył w 1895 r. Następnie odbył aplikację w Izbie Sądowej w Warszawie, gdzie współpracował z Henrykiem Ettingerem (znanym Warszawskim adwokatem, wielokrotnym członkiem Naczelnej Rady Adwokackiej, który po odzyskaniu przez Polskę niepodległości brał udział w kodyfikacji Kodeksu Karnego, później nazywanego Kodeksem Makarewicza z 1932 r.). Po pomyślnym zdaniu egzaminu adwokackiego od 1901 r. był adwokatem przysięgłym i prowadził własną kancelarię. Główną częścią jego praktyki zawodowej były sprawy o charakterze kryminalnym, ale podejmował się również prowadzenia spraw politycznych przed Warszawskim Sądem Wojskowym, będąc członkiem Koła Obrońców Politycznych w Warszawie.

Po opuszczeniu przez rosyjskie wojska Warszawy, w sierpniu 1915 r. Bronisław Sobolewski został członkiem Sądu Głównego w Warszawie oraz był zaangażowany w organizowanie polskich sądów obywatelskich (pokoju). Inicjatywa ta, głównie warszawskiej adwokatury, trwała zaledwie miesiąc, ponieważ okupacyjne władze niemieckie już 2 września 1915 r. rozporządzeniem (zakomunikowanym Komitetowi Obywatelskiemu m. st. Warszawy 9 września 1915 r.) zawiesiły działalność sądów obywatelskich, a na terenie Królestwa Polskiego wprowadziły sądownictwo okupacyjne oparte o Ordynację Hindenburga. 11 września 1915 r. ogólne zebranie adwokatury stołecznej podjęło jednomyślnie uchwałę „odmawiającą przyjęcia udziału dobrowolnie w organizacji sądownictwa niemieckiego w charakterze sędziów lub urzędników sądowych”. Bronisław Sobolewski był uczestnikiem tego zebrania i po odmowie uczestniczenia w sądownictwie okupacyjnym wrócił do adwokatury. Był również członkiem utworzonej 16 września 1915 r. Delegacji Adwokatury Warszawskiej, która faktycznie zarządzała stołeczną adwokaturą, a jej głównym zadaniem było reprezentowanie Adwokatury w sprawach zawodowych oraz decydowanie o bieżących kwestiach. Delegacja odmówiła współpracy w tworzonej przez niemiecką władzę okupacyjną sądownictwie. Na początku listopada Bronisław Sobolewski został powołany do jednego z dwóch komitetów w nowo utworzonym Sądzie Dyscyplinarnym dla adwokatów.

W 1916 r. został członkiem Komitetu Sądowego, następnie przeszedł do Rady Zrzeszeń Prawniczych i kolejno w Stałą Delegację

Zrzeszeń Instytucji Prawniczych, mającego zająć się opracowaniem listy prawników, która miała być podstawą kadry sądownictwa polskiego.

Zdjęcie Bronisława Sobolewskiego opublikowane w 1917 r. w „Tygodniku Ilustrowanym”.

Źródło: [https://www.ipsb.nina.gov.pl/userfiles/image/articles/563b6e39ad85e15.SobolewskiBronis%C5%82aw%20\(1\)%20org.jpg](https://www.ipsb.nina.gov.pl/userfiles/image/articles/563b6e39ad85e15.SobolewskiBronis%C5%82aw%20(1)%20org.jpg).

Na początku 1917 r. Bronisław Sobolewski został członkiem Rady Departamentu Sprawiedliwości Tymczasowej Rady Stanu. Do jego obowiązków należało przewodniczenie w Komisji Więziennej i Komisji Instrukcji dla Prokuratorów. Ponadto był członkiem Komisji Prawa Karnego, Komisji Egzaminacyjnej dla Urzędników Sądowych i Komisji Kierowniczej Kursów dla Urzędników Sądowych. Brał także udział w pracach Komisji Redakcyjnej Ustaw Przechodnich z prawa cywilnego i karnego. W okresie od maja do czerwca wykladał prawo karne i postępowanie karne na kursach dla urzędników sądowych. W drugiej połowie roku niemieckie władze okupacyjne wyraziły zgodę na polonizację sądownictwa polskiego. 1 września 1917 r. w Pałacu Rzeczypospolitej w Warszawie odbył się uroczysty akt otwarcia Sądów Królewsko-Polskich, podczas którego Bro-

nisław Sobolewski został powołany na stanowisko prokuratora przy Sądzie Apelacyjnym w Warszawie. Następnie od października 1918 r., po powołaniu przez Radę Regencyjną, pełnił funkcję prezesa tego sądu. Jeszcze w tym samym miesiącu Bronisław Sobolewski zarządził zjazd prokuratorów okręgów apelacji warszawskiej i lubelskiej. Na spotkaniu określono pierwsze wytyczne dotyczące praktyki śledztwa wstępnego oraz czynności prokuratorskich.

W wyborach do Sejmu Ustawodawczego w styczniu 1919 r. był generalnym komisarzem wyborczym. W okresie od 2 września 1919 r. do 9 grudnia 1919 r. po raz pierwszy sprawował urząd Ministra Sprawiedliwości w rządzie Ignacego J. Paderewskiego. 10 października 1919 r. wziął udział w inauguracji prac Komisji Kodyfikacyjnej, której zadaniem było przygotowanie jednolitego ustawodawstwa. Po ustąpieniu z urzędu wraz z rządem 9 grudnia 1919 r. wrócił do praktyki adwokackiej i został członkiem Naczelnej Rady Adwokackiej. Przez krótki okres piastował stanowisko sędziego Sądu Apelacyjnego w Warszawie. Po raz drugi sprawował urząd Ministra Sprawiedliwości w okresie od 19 czerwca 1921 r. do 6 czerwca 1922 r., początkowo w rządzie Wincentego Witosa (od 19 czerwca 1921 r. do 13 września 1921 r.), a następnie w dwu kolejnych rządach Antoniego Ponikowskiego (od 19 września 1921 r. do 5 marca 1922 r. i od 10 marca 1922 r. do 6 czerwca 1922 r.)

W listopadzie 1921 r. Bronisław Sobolewski wniósł do sejmu projekt ustawy, zainicjowany wnioskiem klubu poselskiego Związku Ludowo-Narodowego, dotyczący przestępstw zmierzających do przewrotu społecznego. Celem projektu była walka z agitacją komunistyczną. Projekt został skrytykowany przez lewicę oraz Polską Ligę Praw Człowieka i Obywatela i ostatecznie nie uzyskał wystarczającej liczby głosów. Jeszcze w 1921 r. Bronisław Sobolewski podjął współpracę ze Stefanią Sempołowską, autorką memorandum dotyczącego złego traktowania więźniów politycznych osadzonych w polskich więzieniach. W miejsce obowiązujących wówczas restrykcyjnych przepisów rosyjskich Bronisław Sobolewski zlecił opracowanie tymczasowego regulaminu więziennego powołanej w tym celu grupie warszawskich prokuratorów. Podjęto również decyzję o konieczności zapoznania się ze wzorcami zachodnimi, dlatego też w Ministerstwie Sprawiedliwości podjęto decyzję o wysłaniu Stefanii Sempołowskiej do Paryża. Nowy regulamin został podpisany przez następcę Bronisława Sobolewskiego, ministra Wacława Makowskiego.

W czerwcu 1922 r. Bronisław Sobolewski został prokuratorem II Izby Sądu Najwyższego, a stanowisko to piastował aż do tragicznej śmierci w 1924 r. Wraz z Kazimierzem Rudnickim, który wówczas sprawował

stanowisko prokuratora w sądzie okręgowym (oskarżał on m.in. Eligiusza Niewiadomskiego skazanego na karę śmierci za zabójstwo Prezydenta RP Gabriela Narutowicza, a w 1923 r. był wiceministrem sprawiedliwości), odegrał ważną rolę w kształtowaniu polskiej prokuratury. Bronisław Sobolewski był zdecydowanym przeciwnikiem obowiązującej wówczas kary śmierci i wygłaszał na ten temat publiczne odczyty.

Dekretem z 2 maja 1923 r. Bronisław Sobolewski został odznaczony Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski.

Bronisław Sobolewski zmarł 4 lutego 1924 r. w Warszawie na atak serca w czasie wygłaszania swojego wystąpienia na sali sądowej. Został pochowany na cmentarzu Powązkowskim, kwatery 169–6–10.

Miejsce pochówku Bronisława Sobolewskiego, fot. M. Wolff-Zdzienicki.

Ministerstwo Sprawiedliwości w dniu 7 marca 1925 r. zorganizowało uroczyste obchody upamiętniające Bronisława Sobolewskiego. Udział w nich wzięli między innymi ministrowie Stanisław Thugutt, Antoni Żychliński oraz prezesi Sądu Najwyższego i Prokuratorzy.

Po latach prokurator Kazimierz Rudnicki wspominał Bronisława Sobolewskiego jako człowieka „bystrego i ludzkiego”. Stefania Sempołowska w książce swojego autorstwa „W więzieniach” z 1928 r. pozytywnie opisała

jego inicjatywę znowelizowania przepisów dotyczących polskiego więzienia, oraz stwierdziła że „był ostatnim ministrem, który (...) postępował tak, jak mu rozum, moralność ludzka i obywatelska nakazywała”.

Źródła

1. Biogram opublikowany w latach 1999–2000 w XXXIX tomie Polskiego Słownika Biograficznego.
2. <https://www.ipsb.nina.gov.pl/a/biografia/bronislaw-pawel-sobolewski-1870-1924-prawnik-minister> (dostęp: 16 sierpnia 2022 r.).
3. Stanisław Janczewski, *Adwokatura warszawska w dobie walki o niepodległość*, *Palestra* 40/11–12(467–468), 109–124, Muzeum Historii Polski, 1996.
4. [https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Palestra/Palestra-r1996-t40-n11_12\(467_468\)/Palestra-r1996-t40-n11_12\(467_468\)-s109-124/Palestra-r1996-t40-n11_12\(467_468\)-s109-124.pdf](https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Palestra/Palestra-r1996-t40-n11_12(467_468)/Palestra-r1996-t40-n11_12(467_468)-s109-124/Palestra-r1996-t40-n11_12(467_468)-s109-124.pdf) (dostęp: 16 sierpnia 2022 r.).
5. https://pl.wikipedia.org/wiki/Bronis%C5%82aw_Sobolewski (dostęp: 16 sierpnia 2022 r.).
6. https://cmentarze.um.warszawa.pl/pomnik.aspx?pom_id=4446 (dostęp: 16 sierpnia 2022 r.).
7. *Order Odrodzenia Polski: trzechlecie pierwszej kapituły: 1921–1924, Warszawa 1926*, <https://kpbc.ukw.edu.pl/dlibra/plain-content?id=87843>, s. 16 (dostęp: 16 sierpnia 2022 r.).
8. https://www.ipsb.nina.gov.pl/userfiles/image/articles/scaled_56c3047b1b67fnac%201%20-%20org.jpg (dostęp: 16 sierpnia 2022 r.).
9. [https://www.ipsb.nina.gov.pl/userfiles/image/articles/563b6e39ad85e15.SobolewskiBronis%C5%82aw%20\(1\)%20org.jpg](https://www.ipsb.nina.gov.pl/userfiles/image/articles/563b6e39ad85e15.SobolewskiBronis%C5%82aw%20(1)%20org.jpg) (dostęp: 16 sierpnia 2022 r.).